

รูปแบบการเรียนการสอน แบบโครงการ สำหรับเด็ก

เอกสารประกอบการบรรยาย

ดร.วัฒนา มัคคสมัน

โรงเรียนวรรณสว่างจิต

สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุข

<http://www.wsc.ac.th>

รูปแบบการเรียนการสอน แบบโครงการสำหรับเด็ก

1. ความเป็นมา ความหมาย ความสำคัญของรูปแบบ

จากความพยายามของทุกฝ่ายในบ้านเมืองของเรา โดยนักการศึกษา ครูอาจารย์ที่มองเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนที่จะต้องมุ่งให้ผู้เรียน เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ประกอบกับเมื่อพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีผลต่อตัวเด็กทั้งในด้านการเรียน การใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคม และการดำเนินชีวิตของเด็กเองทุก ๆ ด้าน ผู้เขียนจึง มีความสนใจที่จะหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของเด็ก ๆ โดยเฉพาะในวัยอนุบาล และประถมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่เด็ก ๆ ได้มาใช้ชีวิตในโรงเรียนเป็นครั้งแรก ผู้เขียนอยากเห็นเด็ก ๆ ในโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา มีความสุขกับการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัว อยากเห็นเด็ก ๆ เป็นคนคิดเก่ง คิดเป็น คิดอย่างรอบด้าน คิดอย่างพินิจพิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ อยากเห็นเขาเป็นคนดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเห็นสิ่งอื่นใดโดยอยากให้เขารู้สึกว่าตัวเขาเองมีคุณค่าให้พวกเขา รู้สึกว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องความสุข สนุกสนาน และอยากรู้ อยากเรียนอย่างมีรู้จัก สิ้น ถึงแม้จะเป็นวิธีการหรือแนวทางเล็ก ๆ แนวทางหนึ่ง ก็ด้วยหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมกันพัฒนา งานการจัดการเรียนการสอนในวัยเริ่มเรียนในวัยอนุบาลยิ่ง ๆ ขึ้นไป ผู้เขียนจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการสำหรับเด็กขึ้น ต่อจากการที่ได้ทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยในเมืองต้นเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียนของผู้เขียนเอง

การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการ เป็นการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร มีอิสระเสรี ให้เกียรติให้ความสำคัญแก่เด็กในฐานะคน ๆ หนึ่ง ที่มีสิทธิเท่าเทียมกันทุกคน สร้างความรู้สึกที่มั่นคง กล้าคิดกล้าแสดง กล้าลงมือทำ ครูเป็นผู้คอยให้การสนับสนุน คอยช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ครูจะไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่จะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องราวที่เป็นความสนใจ และท้าทายความสามารถของเด็ก ให้โอกาสเด็กได้ ค้นพบและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับสิ่งของ เรื่องราว สถานที่ บุคคลและเหตุการณ์ต่างๆภายในชุมชนของเด็ก ตามวิธีการของแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมิน

ผลการทำงานของตนเอง ได้เห็นพัฒนาการและความสำเร็จและล้มเหลวของตน ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวกและคอยแนะนำช่วยเหลือให้เด็กได้ประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม

2. หลักการของรูปแบบการสอนแบบโครงการ

1. เด็กศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไป ในรายละเอียดของเรื่องนั้นด้วยกระบวนการคิด และแก้ปัญหาของตัวเอง จนพบคำตอบที่ต้องการ
2. เรื่องที่ศึกษากำหนดโดยเด็กเอง
3. ประเด็นที่ศึกษา เกิดจากข้อสงสัยหรือปัญหาของเด็กเอง
4. เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษาโดยการสังเกตอย่างใกล้ชิดจากแหล่ง ความรู้เบื้องต้น
5. ระยะเวลาการสอนยาวนานอย่างเพียงพอตามความสนใจของเด็ก
6. เด็กได้ประสบทั้งความล้มเหลว และความสำเร็จในการศึกษา ตามกระบวนการแก้ปัญหาของเด็ก
7. ความรู้ใหม่ที่ได้จากกระบวนการศึกษา และการแก้ปัญหาของเด็กเป็นสิ่งที่เด็กใช้กำหนดประเด็นศึกษาขึ้นมาใหม่ หรือใช้ปฏิบัติกิจกรรมที่เด็กต้องการ
8. เด็กได้นำเสนอกระบวนการศึกษา และผลงานต่อคนอื่น
9. ครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ หรือกำหนดกิจกรรมให้เด็กทำ แต่เป็นผู้กระตุ้นให้เด็กใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์อื่น ๆ เพื่อจัดระบบความคิด และสนับสนุนให้เด็กใช้ความรู้ทักษะที่มีอยู่ คิดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนแบบโครงการ

รูปแบบการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๔ ประการ คือ เมื่อใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้แล้วผู้เรียน

1. สามารถพัฒนากระบวนการคิดของตนเอง
2. สามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง
3. สามารถแก้ไข้ปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการ
4. เห็นคุณค่าในตนเอง

4. สารสำคัญของรูปแบบ

4.1 สารหลัก

สารหลักของรูปแบบ คือกระบวนการแก้ปัญหา จะเป็นสารหลักที่ครูใช้กระตุ้นให้เด็กใช้ตลอดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการแก้ปัญหา

กระบวนการแก้ปัญหาคือกระบวนการที่ต้องการให้เด็กคิด หาวิธีการแก้ปัญหา โดยครูมีหน้าที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดในการที่จะหาวิธีการแก้ปัญหามาตามวิธีการของเด็ก มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประเด็นปัญหา จากการที่เด็กสังเกต ศึกษาข้อมูล รับรู้และทำความเข้าใจปัญหา จนสามารถสรุปและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้นได้
2. เด็กลองวิเคราะห์โดยการอภิปราย หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อแยกแยะประเด็น ปัญหา สภาพสาเหตุ และลำดับความสำคัญของปัญหา
3. เด็กสร้างทางเลือกในการแก้ปัญห ด้วยการตั้งสมมุติฐาน
4. เด็กตรวจสอบสมมุติฐานด้วยการลงมือปฏิบัติ
5. สรุปผล สังเคราะห์ความรู้ด้วยตัวเอง

4.2 สารที่เป็นเนื้อหาตามหัวข้อโครงการ

เป็นเนื้อหาที่เกิดจากความสนใจ ความต้องการของเด็ก แล้วถูกกำหนดเป็นหัวข้อโครงการที่จะทำการศึกษา

5. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการสอน

การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการสำหรับ เด็กประกอบด้วย ระยะของโครงการ 3 ระยะใหญ่ ๆ คือ

- ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ
- ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ
- ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

1. สังเกต/สร้างคามสนใจของเด็ก

ครูนำสิ่งของเข้ามาในห้องเรียนให้เด็กสังเกตอย่างใกล้ชิด ในรายละเอียดของสิ่งของนั้น ถามคำถามถึงลักษณะของสิ่งของที่เด็กสังเกตได้ เมื่อเด็กตอบหรือแสดงความคิดเห็น ครูยอมรับคำตอบของเด็ก โดยแสดงท่าทางการฟังอย่างตั้งใจ มองที่หน้าและสบตาเด็ก ทำท่าทาง พยักหน้ายอมรับ และจดบันทึกคำพูดของเด็กครูกระตุ้นให้เด็กสังเกตรายละเอียดของสิ่งของนั้น

หรือ จากสถานการณ์การเรียนการสอนปกติ ครูกระตุ้นให้เด็กสังเกตสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ

ครูสังเกตว่าเด็กมีความสนใจในสิ่งของหรือสถานการณ์นั้นหรือไม่ หากเด็กสนใจ ครูนำเด็กไปสู่การกำหนดหัวข้อโครงการ หากเห็นว่าเด็ก ๆ ไม่สนใจ ครูยอมรับเด็กโดยการ ให้เวลาเด็กสังเกตสิ่งของ หรือสถานการณ์นั้นต่อไป หากยังไม่พบความสนใจ จะเปลี่ยนสิ่งของ และสถานการณ์จนพบความสนใจของเด็ก และนำมาร่วมกันกำหนดเป็นหัวข้อโครงการต่อไป

2. ร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงการ

2.1 อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กสนใจโดยครูขอให้เด็กเล่าเรื่องที่เด็กสนใจจากพื้นฐาน ความรู้เดิมของเด็ก ครูรับฟังด้วยความสนใจ และบันทึกคำพูดเด็กเพื่อตรวจสอบว่า เด็กคนนั้น มีความรู้เดิมแค่ไหน อย่างไร

2.2 กำหนดหัวข้อโครงการภายใต้ความสนใจของเด็ก

ครูถามคำถามเด็ก หลังจากสังเกตเห็นความสนใจของเด็กเป็นส่วนใหญ่โดยปกติแล้วเด็ก ๆ วัย 3-8 ขวบจะเลือกเรียนเรื่องที่กำลังพูดถึงกันอยู่ แต่ถ้าหากมีเด็กคนใดที่ตอบว่าไม่อยากเรียน ครูต้องยอมรับความคิดเห็นของเด็กคนนั้น และถามต่อว่าเขาสนใจเรียนเรื่องอะไร จดบันทึกไว้ และบอกเด็กว่า เราจะกลับมาคุยกันเกี่ยวกับเรื่องที่เขาต้องการจะเรียนอีกครั้งหนึ่ง เช่น ตอนนีเพื่อน ๆ ส่วนใหญ่อยากเรียนเรื่องกระดาษ ครูต้องเรียนเรื่องกระดาษไปกับเพื่อน ๆ ก่อน ส่วนหนูถ้ายังไม่สนใจ จะดูเพื่อนไปก่อนก็ได้ และหากสนใจเมื่อใดจะเรียนไปกับเพื่อน ๆ เมื่อไรก็ได้ และครูต้องมาคุยกับเด็กคนนี้ว่าเขาอยากเรียนเรื่องเดียวกับเพื่อนเมื่อใด

2.3 เด็กแลกเปลี่ยนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหัวข้อโครงการ ด้วยการวาดภาพ เล่าเรื่องสังเกตสิ่งของ และสนทนากับเพื่อน ๆ และครู

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

1. เด็กกำหนดปัญหาที่จะศึกษา

ครูหรือเด็กตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาลักษณะคำถามเป็นคำถามที่มุ่งให้เด็กแสวงหาคำตอบ ลึกลงไปในรายละเอียดของเนื้อหาในโครงการที่กำลังศึกษาเมื่อเด็ก ๆ ตอบหรือ แสดงความคิดเห็น ครูยอมรับคำตอบของเด็กทุกคน โดยไม่แก้ไขคำตอบเหล่านั้น ครูสังเกตความสนใจ ของเด็กว่าสนใจในประเด็นปัญหาที่ตั้งขึ้นหรือไม่ เมื่อพบความสนใจ แล้วครูจึงร่วมกับเด็กกำหนด ปัญหาที่จะศึกษาและครูพิจารณาว่าประเด็นปัญหานั้นเด็ก ๆ สามารถศึกษาได้อย่างลุ่มลึก เป็นคำถามที่ สามารถตั้งสมมุติฐาน และตรวจสอบหาคำตอบได้ตามวิธีการและตามศักยภาพของเด็ก

2. เด็กตั้งสมมุติฐานเบื้องต้น

2.1 เด็กตอบปัญหาตามความรู้เดิมที่มีอยู่ครูยอมรับคำตอบของเด็กทุกคน และถามเหตุผล ว่าทำไมเด็กจึงคิดเช่นนั้น

2.2 ครูช่วยกระตุ้นให้เด็กขยายสมมุติฐาน ให้มีรายละเอียดและขั้นตอนที่สามารถดำเนินการ ทดสอบได้

2.3 ครูขอให้เด็ก วาดวิธีการขั้นตอนของตนตามสมมุติฐานลงในกระดาษ

2.4 ครูจัดทำป้ายแสดงเรื่องราว

ระหว่างการทำงานของเด็กครูถ่ายภาพการทำงาน บันทึกคำพูดของเด็ก เก็บผลงานของเด็ก แล้วนำสิ่งเหล่านี้มาแสดง โดยการจัดทำเป็นป้ายแสดงเรื่องราว ตั้งแต่ต้นจนถึงการได้สมมุติฐาน มาใน แผ่นเดียวกัน ป้ายแสดงเรื่องราวจะแสดงความคิดของเด็กออกเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ จะคอยช่วยกำกับการทำงานของเด็กให้ตรงกับความคิดของเขา และยังทำให้เขาชื่นชมในผลงานของเขา

3. เด็กทดสอบสมมุติฐานเบื้องต้น

3.1 ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตามสมมุติฐาน

ตามสมมุติฐานที่เด็กคิด แล้ววางแผนการทดสอบทีละสมมุติฐานโดยครูเลือกสมมุติฐานที่ทำ ได้ง่าย และเห็นผลได้ง่าย เด็กทุกคนทดสอบสมมุติฐานทุกสมมุติฐาน ทีละสมมุติฐานตามขั้นตอนที่กำหนด

3.2 เด็กดำเนินการทดสอบสมมุติฐาน

ครูขอให้เด็กที่เป็นผู้เสนอสมมุติฐาน บอกวิธีการตามสมมุติฐานครูช่วยสรุปขั้นตอน วิธีการ ตามสมมุติฐาน และจัดสิ่งของที่จำเป็นในการตรวจสอบสมมุติฐานให้กับเด็กทุกคน บอกวิธีการ ใช้วัสดุอุปกรณ์ และข้อควรระวัง เด็กลงมือทดสอบสมมุติฐานทุกคนครูให้เวลาอย่างเพียงพอ ในการ

ทำงานตามขั้นตอน ส่วนรายละเอียดวิธีการทำที่ไม่ได้กำหนด ครูขอให้ใช้วิธีการของเด็กเอง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดวิธีการใหม่ ๆ ของตน

ครูคอยอำนวยความสะดวกให้เด็กทำงานโดยลำพังตามขั้นตอนวิธีการของสมมุติฐาน และภายใต้วิธีการใหม่ ๆ ที่เขาคิดขึ้นมาเอง ขณะเดียวกันครูช่วยเด็กคอยตรวจสอบว่าได้ทำตามขั้นตอนวิธีการของสมมุติฐานนั้นหรือไม่ ระหว่างการทำงานของเด็กครูถ่ายภาพขั้นตอนการทำงาน บันทึกคำพูดเกี่ยวกับการทำงานของเด็กไว้เพื่อจัดทำป้ายแสดงเรื่องราว เพื่อจัดแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนวิธีการทำงานและผลการทำงานของเด็ก

4. ตรวจสอบผลการทดสอบสมมุติฐาน

4.1 ตรวจสอบผลการทดสอบสมมุติฐาน

ครูขอให้เด็กตรวจสอบผลการทำงานตามสมมุติฐานว่าสามารถตอบปัญหาเบื้องต้นได้หรือไม่ แม้ผลการทดสอบจะไม่ให้ผลตามสมมุติฐานแต่ครูต้องให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นทางบวก เพื่อให้เด็กได้ประสพกับความล้มเหลวอย่างทราบถึงเหตุถึงผลว่าทำไม

โดยปกติเด็กวัยอนุบาลตั้งสมมุติฐานจากความรู้เดิม และความนึกคิดของตนเอง ดังนั้นหลังจากตรวจสอบแล้วอาจจะไม่เป็นตามสมมุติฐานของเด็ก ๆ ซึ่งครูมีหน้าที่ให้กำลังใจและกระตุ้นให้เด็ก ๆ แสวงหาแนวทางและความรู้เพิ่มเติมในการตอบคำถาม

4.2 เด็กแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ครูหาแหล่งความรู้ในชุมชนที่จะช่วยเพิ่มความรู้ให้กับเด็กในการตอบปัญหา หรือจะเป็นการเชิญวิทยากรมาสาธิตขั้นตอนวิธีการให้ความรู้แก่เด็ก เตรียมตัวเด็กในการไปทัศนศึกษา

4.3 เด็กตั้งสมมุติฐานขึ้นใหม่

หลังจากการได้รับความรู้เพิ่มเติม เด็ก ๆ ร่วมกันตั้งสมมุติฐานขึ้นใหม่จากความรู้ที่ได้ ซึ่งโดยปกติแล้วสมมุติฐานนี้มักจะเป็นสมมุติฐานที่เด็กทั้งกลุ่มช่วยกันตั้งขึ้นมาจากความรู้ใหม่

4.4 ในกรณีผลการตรวจสอบเป็นไปตามสมมุติฐาน

เมื่อเด็ก ๆ ได้พบกับความสำเร็จในการทำงาน ครูกระตุ้นให้เด็ก ๆ กำหนดประเด็นปัญหาที่อยากจะศึกษาต่อไป ครูสังเกตและรวบรวมความสนใจของเด็ก เลือกประเด็นปัญหา ร่วมกันเพื่อทำการศึกษาอย่างลุ่มลึกต่อไปในประเด็นปัญหาใหม่ภายใต้หัวข้อโครงการเดิม ครูก็ดำเนินการจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กขึ้นมาใหม่ ครึ่งแล้วครึ่งเล่าตามขั้นตอนที่กล่าวมาทั้งหมด ในบางโครงการเมื่อเด็กได้ความรู้มาจากการศึกษาตามวิธีการของเขาแล้วเด็กนำข้อความรู้เหล่านั้น มาใช้ในการเล่นสมมุติ วาดภาพ ระบายสี หรือสร้างงานขึ้นมา

ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

1. เด็กสิ้นสุดความสนใจในหัวข้อโครงการ

ครูสังเกตจากการตั้งประเด็นคำถามขึ้นใหม่ของเด็ก เมื่อประเด็นที่ตั้งขึ้นหันเหออกไปจากหัวข้อโครงการ นั่นคือสัญญาณที่เด็ก ๆ บอกครูว่าเด็ก ๆ หมดความสนใจในหัวข้อนั้นแล้ว และเป็นสัญญาณของการสิ้นสุดโครงการนี้เพื่อก้าวไปสู่โครงการใหม่

2. นำเสนอผลงานโครงการ

เพื่อแสดงให้ผู้อื่นได้เห็นถึงผลสำเร็จของตน ครูขอให้เด็กช่วยกันนำผลงานของเด็กจัดเป็นนิทรรศการในห้องเรียน เชิญคนอื่น ๆ ในโรงเรียนและผู้ปกครองมาชมนิทรรศการ

3. สิ้นสุดโครงการที่กำหนดโครงการใหม่

โครงการใหม่กำหนดจากการที่ครูสังเกตความสนใจของเด็กที่หันเหออกไปจากหัวข้อโครงการเดิม ครูนำเรื่องที่เด็กสนใจนั้นมาพิจารณาเพื่อจัดกิจกรรมสำรวจความสนใจของเด็ก เมื่อพบความสนใจแล้ว และครูพิจารณาว่าเรื่องนั้นครูสามารถจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสได้ศึกษา อย่างลุ่มลึกต่อไป ครูและเด็กร่วมกันกำหนดหัวข้อโครงการขึ้นใหม่

6. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตลอดการสอน 1 โครงการ เวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับการได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสอนของรูปแบบคือ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ พัฒนาโครงการ และรวบรวมสรุป ดังนั้นเวลาในการสอน 1 โครงการ จึงไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนตายตัวได้ เพราะขึ้นอยู่กับความสนใจในการทำกิจกรรมของเด็ก บางโครงการอาจใช้เวลา 1-2 วัน แต่ในบางโครงการอาจใช้เวลาในการจัดกิจกรรมถึง 3-4 เดือน

ส่วนในการสอน 1 ครั้งใน 1 วันใช้เวลาประมาณ 15-60 นาที ซึ่งก็สามารถยืดหยุ่นให้มากหรือน้อยกว่านี้ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของโรงเรียน และความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ

7. การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม

การเรียนการสอนตามรูปแบบนี้มุ่งให้เด็กได้มีโอกาสมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ เพื่อที่เด็กจะได้สร้างองค์ความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้น ครูควรจัดเอกสาร หนังสือ หรือวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการไว้ในห้องเรียน รวมทั้งจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามโครงการของเด็ก ด้วยการติดผลงานของ

เด็ก ภาพถ่าย ตัดป้ายแสดงเรื่องราว (Documentation Board) การทำโครงการของเด็ก ครูสามารถขอความร่วมมือจากผู้ปกครองที่จะส่งเอกสาร หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อโครงการมาจัดแสดงในห้องเรียน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์กับสิ่งเหล่านั้น นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนจะเป็นเรื่องราวของการศึกษาค้นคว้า ผลงานการทำงานตามโครงการของเด็ก ห้องเรียนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ สามารถใช้ห้องเรียนห้องเดียวกับการเรียนการสอนปกติ แต่ถ้าหากโรงเรียนใดสามารถจัดห้องเรียนที่เป็นห้องโครงการโดยเฉพาะได้จะทำให้การจัดกิจกรรมเต็มไปด้วยความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะบางครั้ง การเรียนการสอนนี้ต้องการพื้นที่ในการสร้างแบบจำลองที่มีขนาดใหญ่ และต้องใช้เวลาในการสร้าง และปรับปรุงเป็นเวลานาน

8. การประเมินผลการเรียนการสอน

1. การประเมินพัฒนาการของผู้เรียน

การเรียนการสอนตามรูปแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติตามแนวของหลักสูตร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะตามวัยที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และนอกจากนั้นรูปแบบการสอนนี้ยังมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียน สามารถพัฒนากระบวนการคิด สามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของตน สามารถแก้ปัญหา ได้อย่างเป็นกระบวนการ และเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กแต่ละคน ดังนั้นการประเมินผล การเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนตามหลักสูตร กระบวนการประเมินผลจึงเป็นกระบวนการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ในการจัดกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอน ใช้การบันทึกคำพูด และเก็บรวบรวมผลงานเด็ก มุ่งเน้นที่ความต้องการ การช่วยเหลือและการประสบผลสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ใช่การประเมินผลที่มุ่งให้คะแนน ผลการทำงานและจัดลำดับที่เปรียบเทียบในกลุ่ม

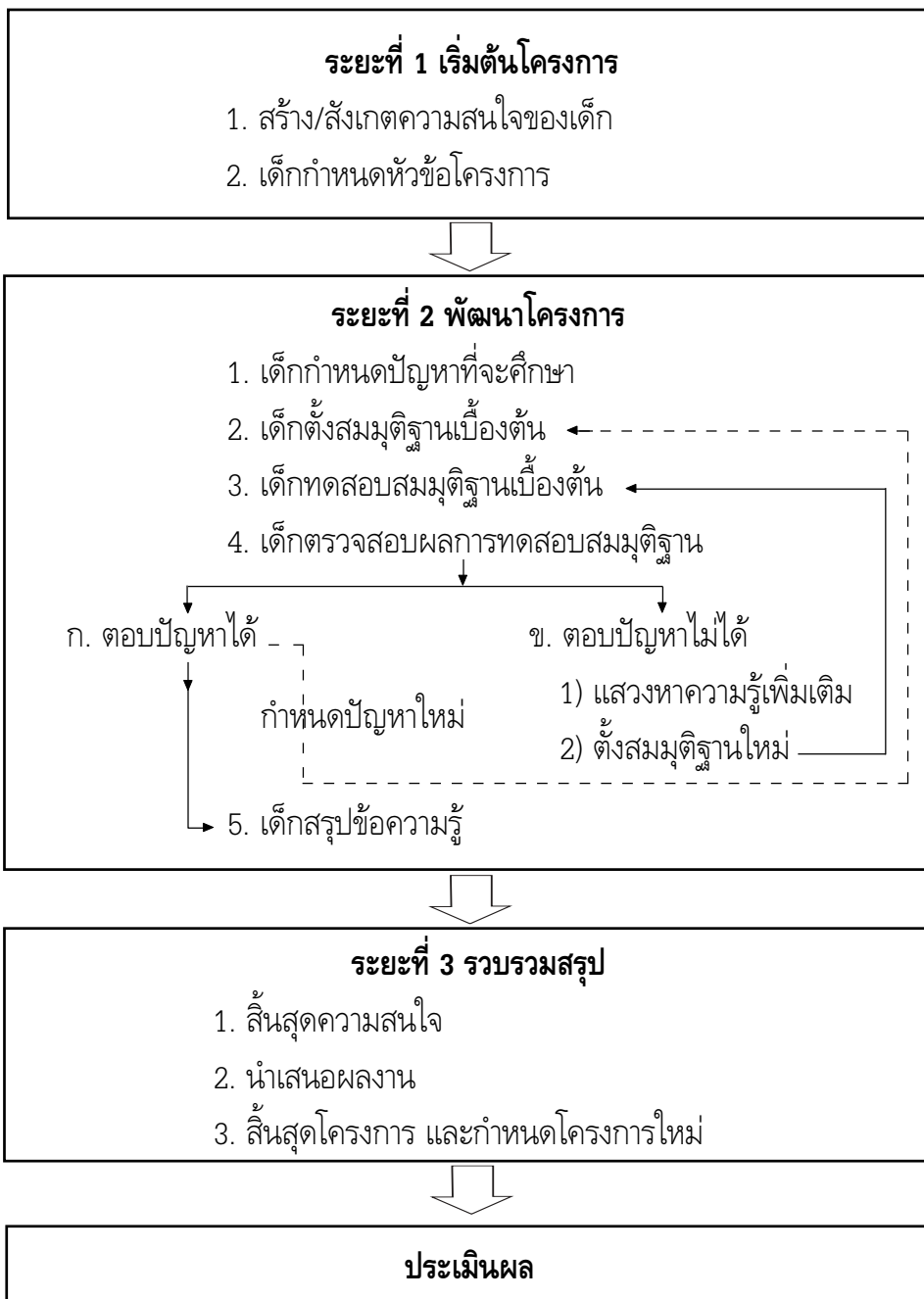
2. การประเมินโครงการ

การที่คุณครูจะตอบคำถามตนเองได้ว่า โครงการที่ได้ร่วมมือกับเด็ก ๆ ค้นหาคำตอบจนสำเร็จนั้น มีคุณค่าเพียงใด เป็นโครงการที่ดีหรือยัง ผู้เขียนขอแนะนำให้ประเมินโดยใช้หลักการ 9 ประการของรูปแบบการเรียนการสอนนี้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าการประเมินนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมในการทำโครงการกับเด็ก ๆ ครั้งต่อไป คำถามที่ใช้ประเมินเมื่อทำโครงการแล้วเสร็จคือ

1. เด็กศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไป ในรายละเอียดของเรื่องนั้น ด้วยกระบวนการคิด และแก้ปัญหาของเด็กเองจนพบคำตอบที่ต้องการหรือไม่

สรุปขั้นตอนการสอน

ตามกระบวนการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก

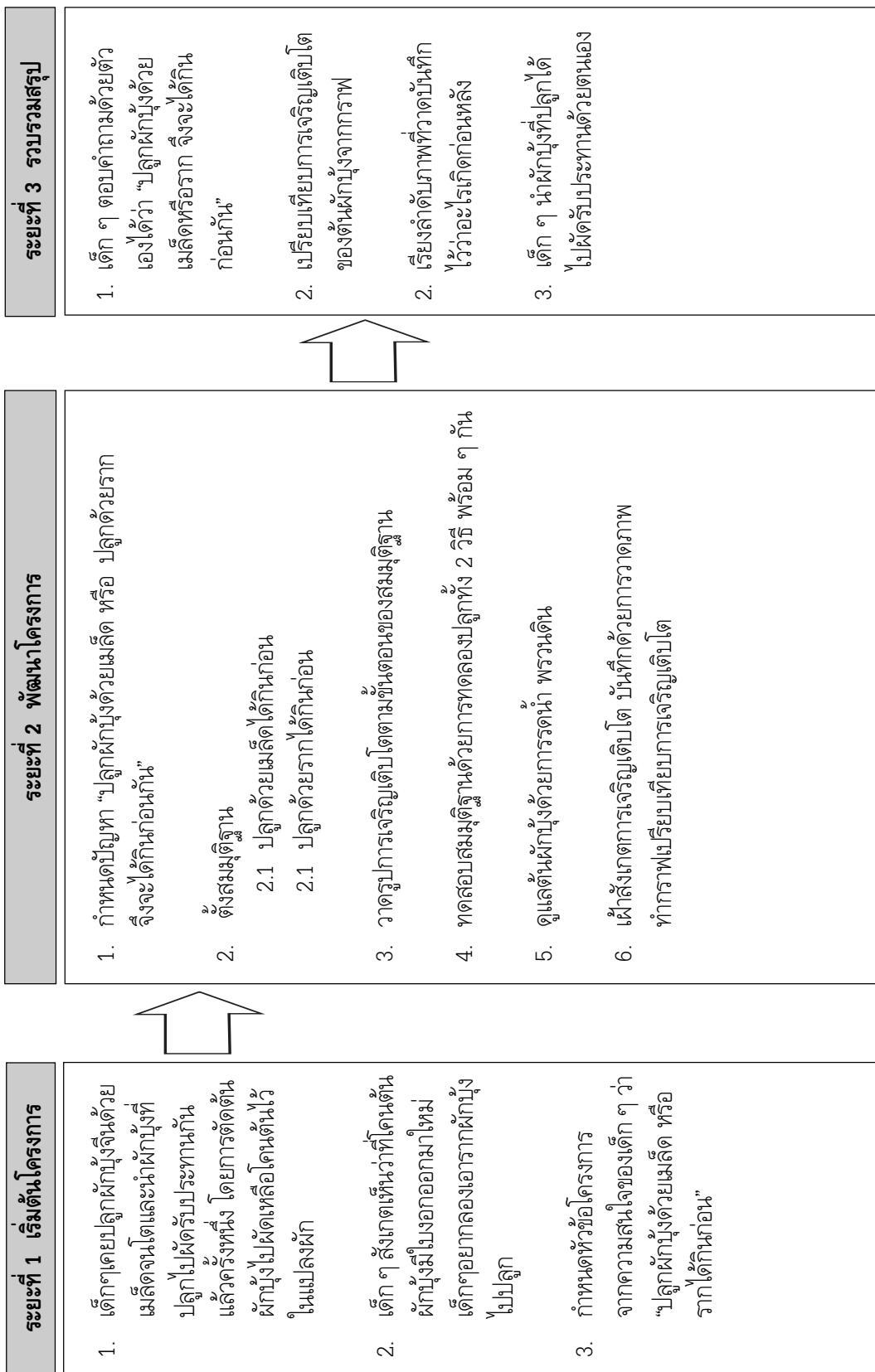

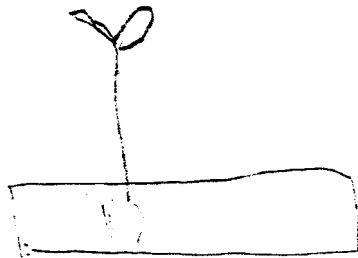
โครงการปลูกผักบุงด้วยเมล็ด หรือรากได้กินก่อน

โครงการปลูกเป็นโครงการง่าย ๆ อีกโครงการหนึ่ง เป็นโครงการของเด็กเล็ก ๆ ชั้นอนุบาลปีที่ 3 การค้นหาคำตอบไม่สลับซับซ้อนนัก เพราะเป็นการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ตัวอย่างโครงการนี้ จะทำให้เห็นถึงรายละเอียดของการบันทึกการเปลี่ยนแปลงของผักบุงที่ค่อนข้างมีรายละเอียด และสะท้อนความถนัดของครูผู้สอนได้ค่อนข้างชัด โครงการนี้เหมาะกับทั้งเด็กเล็ก ๆ ทั้งระดับชั้นอนุบาล และระดับชั้นประถมศึกษา แต่ความลึกละเอียดของข้อความ และเนื้อหาในแต่ละระดับก็คงจะแตกต่างกันไปตามลักษณะและวัยของเด็ก ตัวอย่างที่น่าเสนอนี้ เป็นการค้นหาคำตอบของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 22 คน จากโรงเรียนวรรณสว่างจิต เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร คุณครูผู้สอนคือคุณครูจันทนา แก้วกระจ่าง หรือครูเล็ก กับคุณครูธนารีย์ นันทสมบัติ หรือครูเป้า

ผู้เขียนได้นำข้อมูลการทำโครงการของเด็ก ๆ กับคุณครูทั้ง 2 ท่าน มาเรียบเรียงเพื่อให้เห็นกระบวนการของการดำเนินโครงการ และขั้นตอนโดยรวมตลอดโครงการ ดังแผนภูมิที่แสดงในหน้าถัดไป

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

หัวข้อโครงการผักบุงเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือเกิดจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าเด็ก ๆ จะให้ความสนใจกับหัวข้อโครงการที่แม่แต่ครูเองก็ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

ที่โรงเรียนวรรณสว่างจิต เด็กๆ ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ห้องคุณครูเล็ก เคยปลูกผักบุงไว้ที่แปลงผัก และผักบุงที่โตๆ ปลูกไว้นั้น โตเต็มที่จะนเด็กๆ ได้ตัดไปผัดรับประทานเป็นที่เรียบร้อยไปรอบหนึ่งแล้ว

ในตอนเช้าวันหนึ่ง เด็กๆเดินสำรวจธรรมชาติรอบ ๆ โรงเรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกวันของเด็ก ๆ ขณะที่เดินผ่านแปลงผักบุงดังกล่าว ในเบื้องต้นนั้นเด็ก ๆ สังเกตเห็นว่าที่โคนต้นผักบุงในแปลงที่โตๆ เคยตัดไปผัดรับประทานแล้วนั้น มีใบงอกออกมาใหม่

เด็ก ๆ เกิดความสนใจ พุดคุย ถกเถียงกัน เด็กๆ คุยกันว่า หากจะปลูกผักบุงไม่จำเป็นที่จะต้อง ไปซื้อเมล็ดผักบุงมาปลูกเหมือนคราวที่แล้วก็ได้ เพราะใช้รากของต้นเก่าก็ปลูกได้ เพื่อนบางคนยังไม่เห็นด้วย เพราะอย่างไรเสียเมื่อคราวที่แล้ว เด็กๆ ทุกคนช่วยกันปลูกผักบุงด้วยเมล็ด

คุณครูเห็นความสนใจของเด็กๆ เลยชวนเด็กๆ กำหนดหัวข้อโครงการปลูกผักบุงขึ้นขึ้นมา

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

■ กำหนดปัญหา

เด็กๆ กำหนดปัญหาตามความสนใจของตนเอง ถ้าพวกเขาปลูกผักบั้งเงินอีกครั้งหนึ่ง ผักบั้งเงินที่ปลูกด้วยเมล็ด หรือ ที่ปลูกด้วยรากจะรับประทานได้ก่อนกัน

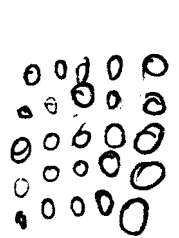
เด็กๆ ในห้องเรียนของคุณครูเล็กลงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ภายใต้ ปัญหาของโครงการที่ว่า ปลูกผักบั้งด้วยรากหรือเมล็ดจะได้อินก่อน

- จิฟฟี่ : ตอนแรกใช้เมล็ดปลูก
- เต๋ย : เห็นรอยหัก ต้องรดน้ำมันถึงจะโตได้ ถ้าหน้าฝนไม่ต้องรด แต่ทำไมเราไปเด็ดแล้ว มันจึงโตได้อีก
- จูน : โตได้เพราะรากมันยังอยู่
- มิว : มิวว่าใช้เมล็ดได้อินก่อน แต่รากโตกว่า

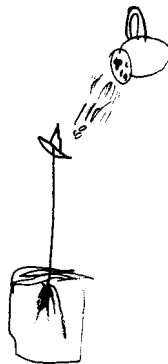
■ ตั้งสมมุติฐาน

เด็กๆ ทั้ง 2 กลุ่มต่างก็มีสมมุติฐานของตนเองทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มที่เชื่อว่าปลูกด้วยเมล็ดแล้วจะได้อินก่อน ได้แก่ ไมค์ กบ ฟลุ๊ค เฟอร์ส มิว ไปรท์ ตั้งสมมุติฐาน การปลูกด้วยเมล็ดว่า

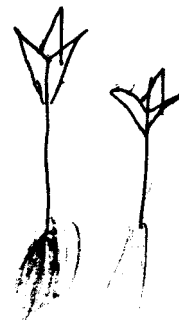
สมมุติฐานที่ 1

1. เอาเมล็ดมาปลูก
ในดิน เอาดินกลบ

2. รดน้ำ

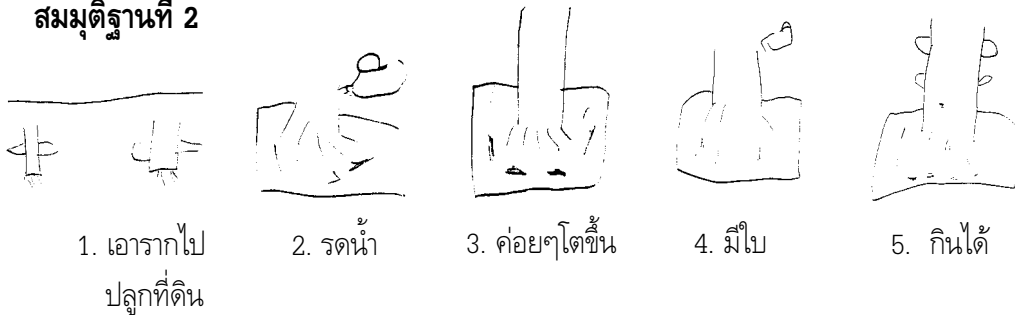
3. มีราก

4. มีใบ 5. อินได้

กลุ่มที่ปลูกด้วยราก ได้แก่ ฉุน หม่อม นนท์ เตี้ย เอิร์ก จา พลอย วิม จิฟพี
ตั้งสมมุติฐานการปลูกดังนี้

สมมุติฐานที่ 2

1. เอารากไป
ปลูกที่ดิน

2. รดน้ำ

3. ค่อยๆโตขึ้น

4. มีใบ

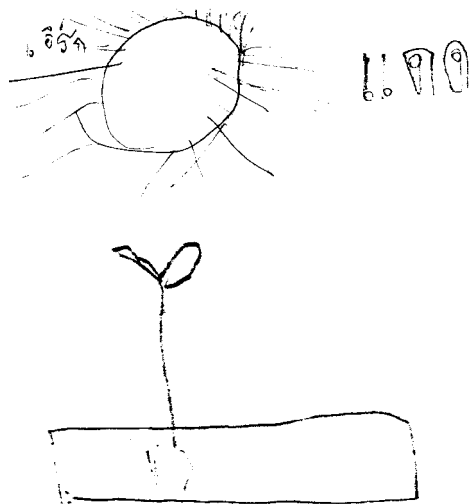
5. กินได้

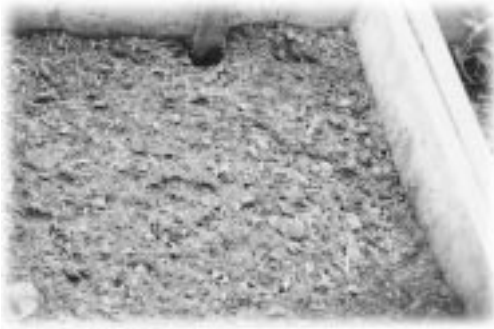
■ ทดสอบสมมุติฐาน

เด็ก ๆ ทดสอบสมมุติฐาน โดยการปลูกผักบุ้งตามวิธีการของแต่ละกลุ่ม ในกระถาง
ใกล้กัน ในวันเดียวกันแล้วเฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของผักบุ้งทุกเช้า วัดการเจริญเติบโต
บันทึกไว้ ด้วยการตัดกระดาษวัด แล้วนำมาติดเปรียบเทียบการเจริญเติบโต วันแล้ววันเล่า
ตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคม 2541 ถึง กลางเดือนพฤศจิกายน 2541

- จา : วันนี้ของจามีใบนิดหนึ่ง
มิว : ของเปร์รียังไม่โต เพราะไม่ได้รดน้ำ
พลู๊ด : ถ้าฝนตกจะโตแน่
จิฟพี : ของจิฟ ยังไม่โต
มิว : ของมิวกียังไม่โต

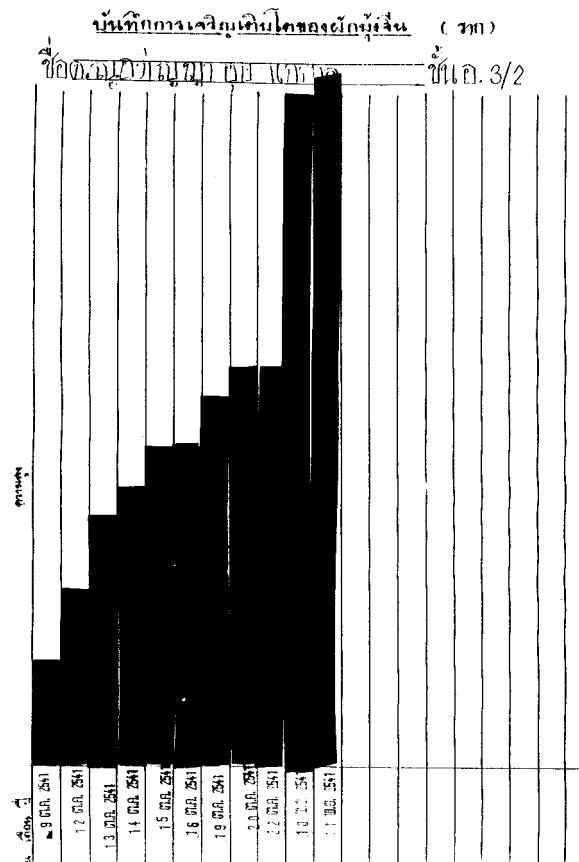
ไมค์ : ทำไมต้นมันถึงโตได้
 เตี้ย : เพราะเรารดน้ำมัน
 พลอย : ฝนตกมันก็โตขึ้นเยอะ

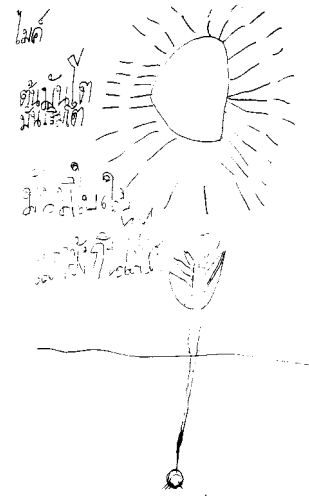
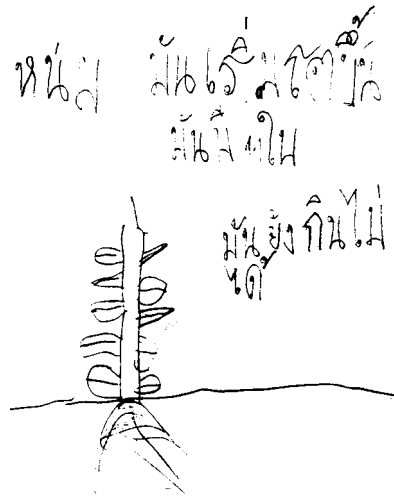
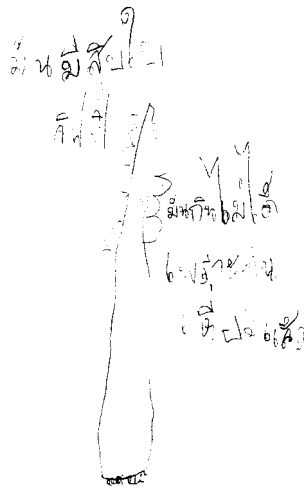
พลอย : มันแตกออกมา ขึ้นสูงมาก โต
 ขึ้นเยอะ มี 8 ใบ
 มิว : มีใบสีเขียวนะ มันมีใบแหลมๆ
 มันแตกออกมา 2 ต้น ต้นหนึ่ง
 สูง ต้นหนึ่งต่ำ

บันทึกผลการเจริญเติบโตของผักบุ้งที่ปลูกด้วยราก

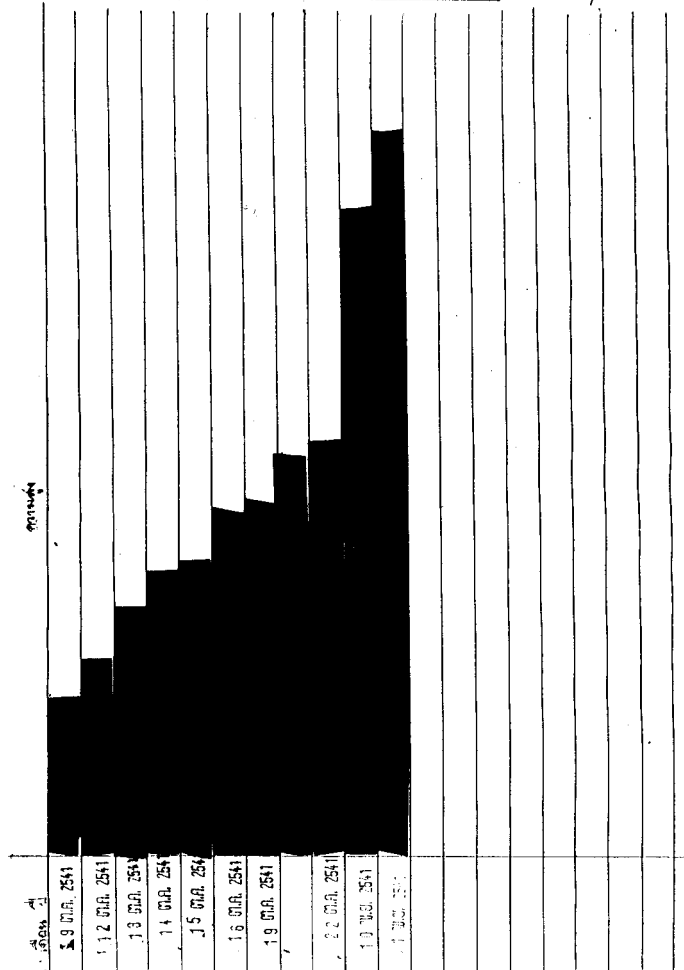

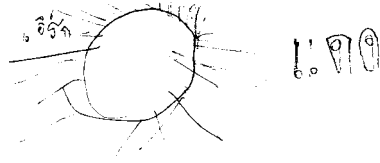
บันทึกแสดงการเจริญเติบโตของผักบุ้งที่ปลูกด้วยเมล็ด

บันทึกการเจริญเติบโตของผักบุ้ง (เมล็ด)

ชื่อ อ.อ.ป.อ.อ.อ.อ.อ. ชั้น ป.อ.อ.อ.อ.อ. ปีที่ อ.อ.อ.อ.อ.

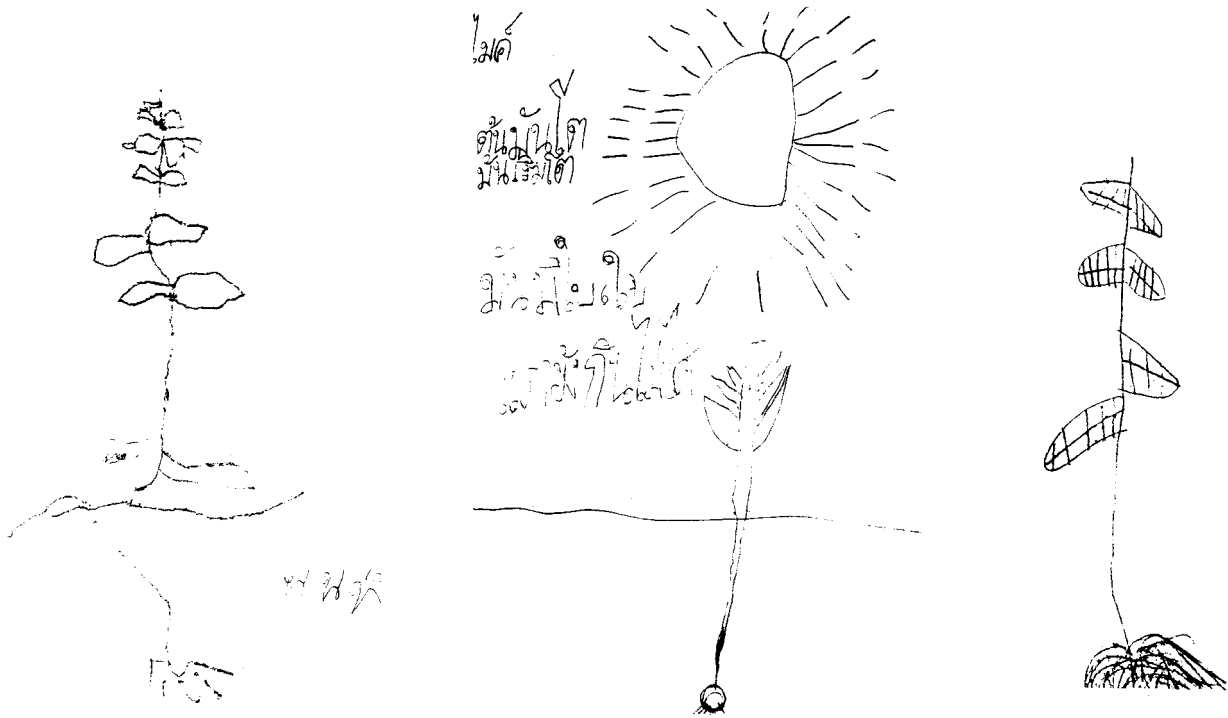

ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

วันที่ 16 พฤศจิกายน 2541

- ฟลุค : กลุ่มเมล็ดกินได้แล้ว
- เอิร์ก : กลุ่มรากก็กินได้แล้ว
- ไมค์ : กินได้เหมือนกัน
- จา : เอาไปผัดกินได้แล้ว มันกินได้ทั้ง 2 กลุ่มเลย แต่กลุ่มรากของจาทันมากกว่าใครเลย

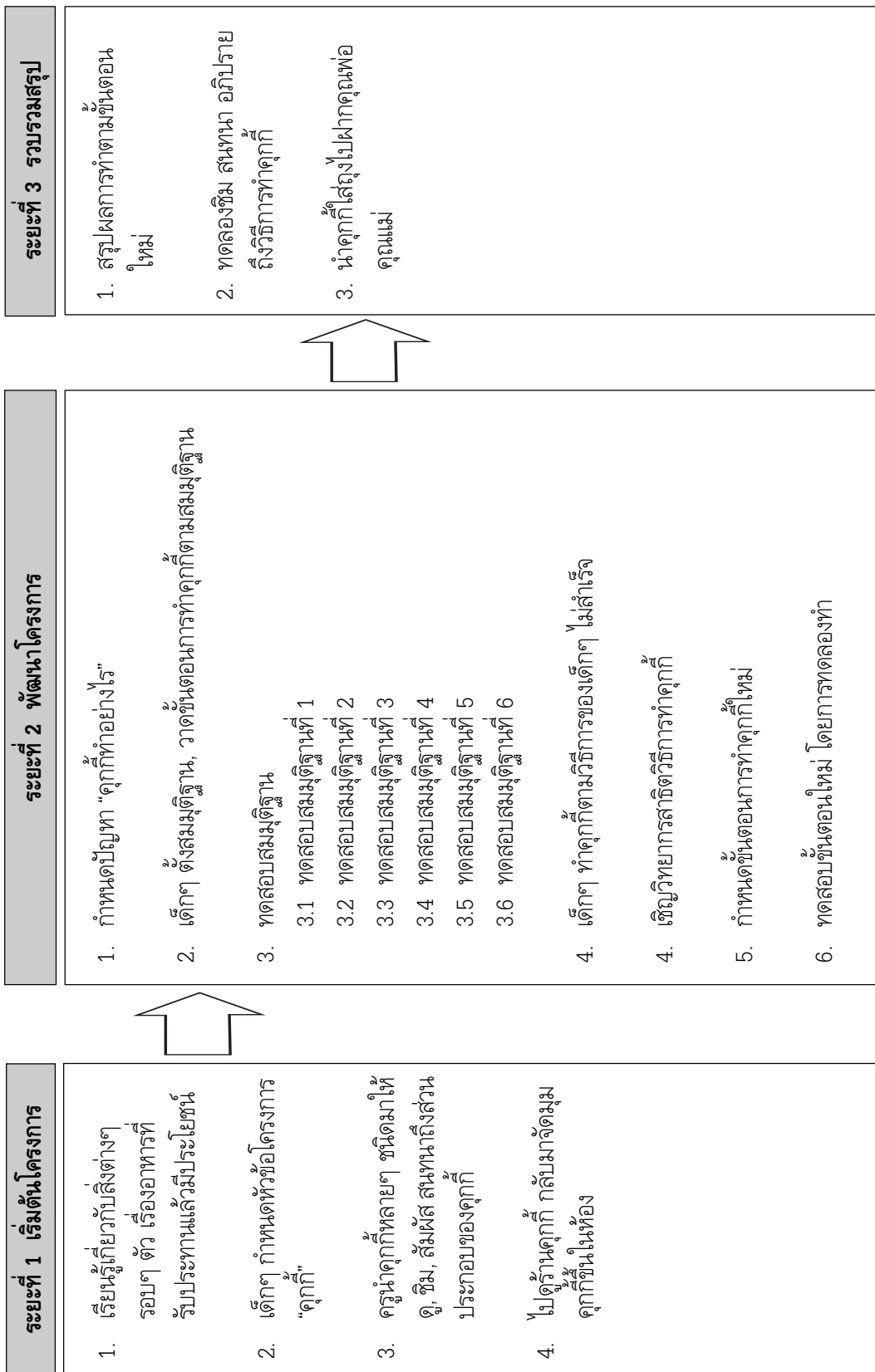

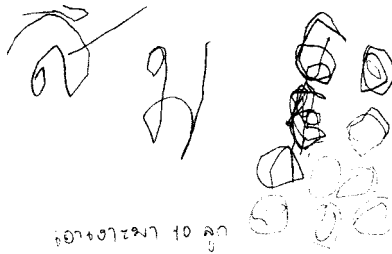
โครงการคุกกี้

โครงการคุกกี้เป็นโครงการง่ายๆ อีกโครงการหนึ่ง เป็นโครงการของเด็กเล็ก ๆ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 แต่การค้นหาคำตอบเริ่มจะสลับซับซ้อนขึ้น เพราะพื้นความรู้เดิมของเด็กๆ ไม่สามารถหาวิธีการที่ต้องการอันเป็นคำตอบได้ จึงต้องมีกิจกรรมการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การตรวจสอบสมมุติฐาน ก็ต้องเตรียมการมากขึ้น โครงการนี้เหมาะกับเด็กเล็ก ๆ ทั้งระดับชั้นอนุบาล และระดับชั้นประถมศึกษา แต่ความลึกละเอียดของข้อคำถามและเนื้อหาในแต่ละระดับก็คงจะแตกต่างกันไปตามลักษณะและวัยของเด็ก ตัวอย่างที่น่าสนใจนี่เป็นการค้นหาคำตอบของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/1 จำนวน 20 คน จากโรงเรียนวรณสว่างจิต เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร คุณครูผู้สอนคือคุณครูศลิษา พรหมภา หรือครูเอียด กับคุณครูสุนิสา ดนตรี หรือครูลูกหนู

ผู้เขียนได้นำข้อมูลการทำโครงการของเด็กๆ กับคุณครูทั้ง 2 ท่าน มาเรียบเรียงเพื่อให้เห็นกระบวนการของการดำเนินโครงการ และขั้นตอนโดยรวมตลอดโครงการ ดังแผนภูมิที่แสดงในหน้าถัดไป

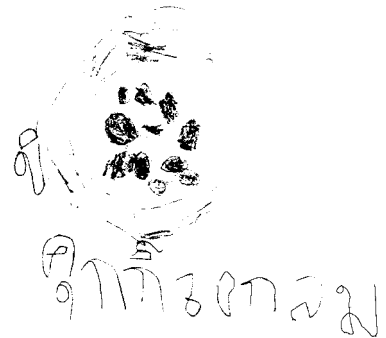
ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

1 กุมภาพันธ์ 2543

คุณครูและเด็ก ๆ ได้พูดคุยและสนทนาร่วมกัน เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เกี่ยวกับอาหารที่รับประทานแล้วมีประโยชน์ และได้ถามเด็ก ๆ ว่าอยากทำอาหารอะไรบ้าง

อ๋า	:	พิซซ่า
เบล	:	ส้มตำ
แบม ปุณณ์ เบย์	:	โดนัท
น้ำ แคะ พายน์ อีฟ	:	ทำคุกกี้
แนน เฟิร์น บี	:	ไข่เจียว
เบญจ อู๋	:	ปลาหู เอปลาหูมาทอด
เม็ค ชัน เจิน	:	ทำแกงจืด

เนื่องจากเด็ก ๆ เสนอกันมาหลายอย่าง ครูจึงให้เด็ก ๆ คิดว่าจะทำอย่างไรดี บีบอกว่า “ทำอย่างเดียวกันก็ได้ ให้น้อยอย่างที่มีคนมากที่สุด”

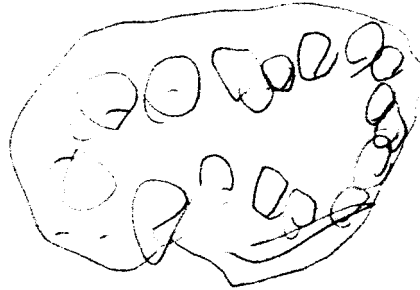
เด็ก ๆ จึงช่วยกันนับว่าอาหารที่เพื่อน ๆ เสนอมาอะไรที่มีคนอยากทำมากที่สุด ปรากฏว่า “คุกกี้” เป็นอาหารที่เด็ก ๆ อยากทำมากที่สุด จึงสรุปว่าจะทำ “คุกกี้” กัน

2 กุมภาพันธ์ 2543

ก่อนจะทำคุกกี้ คุณครูได้นำคุกกี้หลาย ๆ ชนิดมาให้เด็กเรียนลองชิมดู แล้วให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิดว่าที่เด็ก ๆ ชิมมีอะไรอยู่ในนั้นบ้าง

แคะ	:	มีแป้ง
บี ส้ม	:	มีผลไม้สีเขียวอยู่ด้วย
เชฟ ชัน แบม เจิน	:	หวาน ใส่น้ำตาล

สนุก

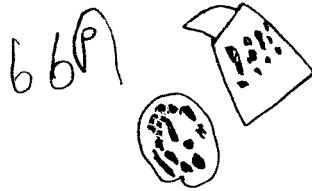
มีฟัน มีปาก มีหู มีตา มีมือ มีเท้า
มีจมูก มีลิ้น มีคอ มีหัวใจ

เบญจ :	ใส่สีแดง
แม็ค :	มีพริก
น้ำ :	ใส่เกลือ
เบล :	ใส่น้ำ
อ๊า :	ใส่นม
ปี :	ถ้าไม่มีนมก็ไม่ใช่คูกี้

เด็ก ๆ อร่อยกับคูกี้ที่ได้ชิมมาก ในวันต่อมาครูชวนเด็กไปร้านขายสินค้าที่มีคูกี้ขาย ที่บริเวณใกล้โรงเรียน เด็กได้เห็นคูกี้ที่วางจำหน่ายหลายชนิด หลายแบบ ครูสนทนากับเด็ก ๆ ถึง คูกี้ชนิดต่าง ๆ ที่เห็น และเมื่อกลับมา เด็ก ๆ อยากทำร้านขายคูกี้ขึ้นในห้องเรียน ครูและเด็ก ๆ จึงช่วยกันจัดมุมเพื่อทำเป็นร้านขายคูกี้ หลังจากไปดูร้านคูกี้มาแล้ว มีกิจกรรมสมมุติที่เด็ก ๆ เข้ามาเล่นซื้อขายกัน

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

■ กำหนดปัญหา

การกำหนดปัญหาของโครงการ เกิดขึ้นหลังจากที่เด็ก ๆ ได้เห็นรูปร่างลักษณะ และได้ชิมคุกกี้แล้ว ครูและเด็กๆ ได้พูดคุยต่อว่า เด็กๆอยากทำคุกกี้ แล้วเด็กๆคิดว่ามันทำอย่างไร นั่นก็คือการที่ครูช่วยกำหนดปัญหาของโครงการที่มาจากความต้องการของเด็กว่า

“ คุกกี้ ทำอย่างไร ”

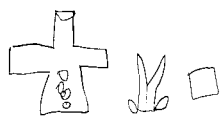
■ ตั้งสมมุติฐาน

การตั้งสมมุติฐาน ดำเนินการโดยที่ครูกระตุ้นให้เด็กๆ คิดต่อว่า

“แล้วเด็ก ๆ คิดว่าคุกกี้ทำอย่างไร”

เด็กคิดหาวิธีของตนเองตามความรู้เดิมที่มีอยู่ ครูช่วยจัดขั้นตอน ส่วนประกอบ และวิธีทำ ที่เด็กพูดออกมา แล้วอ่านทวนให้เด็กฟัง เมื่อเด็กยอมรับว่าเป็นวิธีการของเด็กแล้ว ครูขอให้เด็กวาดความคิดนั้นลงในกระดาษ ซึ่งในเด็กยิ่งเล็กยิ่งต้องทำซ้ำ ๆ และทำไปที่ละกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 3-4 คน เป็นไปไม่ได้ที่เด็กเล็กๆ จะทำงานยากๆนี้เพียงลำพังในเบื้องต้น

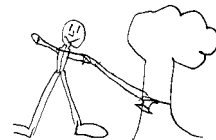
สมมุติฐานที่ 1 (ล้ม เหนิน ชัน)

1. เอาเงาะมา 10 ลูก

2. สตรอเบอร์รี่ 10 ลูก

3. ผสมกันเป็นคุกกี้

สมมุติฐานที่ 2 (อ้า อีฟ เฟิร์น)

1. ลับประรด 1 ชัน

2. เอาลัษประรดผสมกับเกลือ 1 ช้อน ผสมกับกล้วย

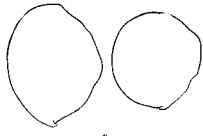

3. ปั้นเป็นคุกกี้ 2 ก้อน

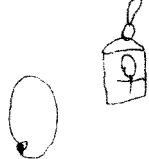

4. แล้วเอาไปต้ม เป็นคุกกี้ กินได้

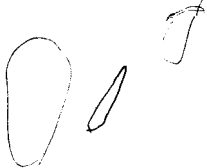
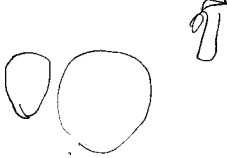

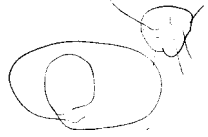
สมมุติฐานที่ 3 (เบญจ อุ)

1. ใส่นมจืด 1. ใส่นมจืด
2. ใส่สีแดง 3 ซ้อน 2. ใส่สีแดง 3 ซ้อน
3. ใส่นม 1 กล่อง 3. ใส่นม 1 กล่อง
4. ทำเป็นวงกลม 4. ทำเป็นวงกลม
5. ใส่ตุ๋น 2 นาที เป็นตุ๋น 5. ใส่ตุ๋น 2 นาที เป็นตุ๋น

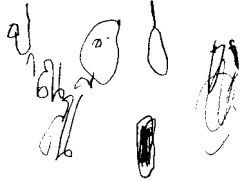
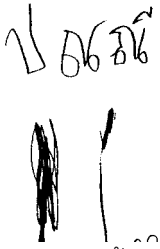
สมมุติฐานที่ 4 (แค น้ำ เบล)

1. มีแป้ง 4 ถ้วย 1. มีแป้ง 4 ถ้วย
2. ใส่นม 4 ซ้อน 2. ใส่นม 4 ซ้อน
3. ทำให้เหนียว ใส่สี 3. ทำให้เหนียว ใส่สี ใสเกล็ด 1 ซ้อน
4. ปั้นเป็นก้อน เอาไปอบ 4. ปั้นเป็นก้อน เอาไปอบ ใส่ไมโครเวฟ 5 นาที

สมมุติฐานที่ 5 (บี เซฟ เนน)

1. มีเนย 2 ก้อน 1. มีเนย 2 ก้อน
2. ขนมปัง 2 ก้อน 2. ขนมปัง 2 ก้อน
3. เอาเนยทาขนมปัง 3. เอาเนยทาขนมปัง
4. เอาไปตากแดดเป็นตุ๋น 4. เอาไปตากแดดเป็นตุ๋น

สมมุติฐานที่ 6 (ปุณณ์ พายน)

1. ใส่แป้ง 3 ถ้วย 1. ใส่แป้ง 3 ถ้วย
2. ผสมกับกล้วย 2 ลูก 2. ผสมกับกล้วย 2 ลูก
3. เป็นตุ๋น ก็กินได้ 3. เป็นตุ๋น ก็กินได้

■ ทดสอบสมมุติฐาน

ครูและเด็กทดสอบสมมุติฐาน โดยการลองทำคูกี้ตามวิธีการของเด็กแต่ละคน ก่อนจะลงมือทำแต่ละวิธี ครูสนทนาถึงวิธีการทำ วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ วางแผนวิธีการดำเนินการแต่ละวิธีร่วมกับเด็ก ครูจัดหาวัสดุอุปกรณ์ตามที่เด็กต้องการ เพราะเด็กห้องนี้ยังเล็กมาก

ทดสอบสมมุติฐานที่ 1

1. เอาเงาะมา 10 ลูก
2. สตรอเบอร์รี่ 10 ลูก
3. ผสมกันเป็นคูกี้

บี : ไม่เป็นคูกี้ก็อยู่ดี
 แอม : ต้องเอามาปั้นก่อน

ทดสอบสมมุติฐานที่ 2

1. สับประรด 1 ช้อน
2. เอาสับประรดผสมกับเกลือ 1 ช้อน ผสมกับกล้วย
3. ปั้นเป็นคูกี้ 2 ก้อน
4. แล้วเอาไปต้มเป็นคูกี้ กินได้

แม็ค : ไม่เป็น ยังเป็นสับประรดอยู่เลย
 บี : ปั้นไม่ได้ มันเป็นก้อน ๆ แล้วนี่
 เฉิน : ต้มแล้วก็ไม่เป็นเป็นคูกี้เลย

ทดสอบสมมุติฐานที่ 3

1. ใส่นมจืด
2. เอาน้ำสีแดง 3 ช้อน
3. ใส่นม 1 กล่อง
4. ทำเป็นวงกลม
5. ใส่ตุ๋ยีน 2 นาที่ เป็นคูกี้

บี : ไม่เป็น มันเป็นน้ำนมหมดเลย
 แอม : มันเป็นน้ำ
 แค : เหลว ๆ
 ลัม : เกือบเป็นแล้วนะ

ทดสอบสมมุติฐานที่ 4

1. มีแป้ง 4 ถ้วย 2. ใส่นม 4 ช้อน
3. ทำให้เหนียว ใส่น้ำ ใสเกล็ด 1 ช้อน
4. ปั้นเป็นก้อนเอาไปอบ ใสไมโครเวฟ 5 นาที

- แอม : มันยังไม่เหนียวต้องใส่น้ำกับนมอีก
 เบล : ต้องเอาไปต้ม
 บี : มันนิ่ม
 แอม : กลิ่นไม่เหมือนคุกกี้
 ปุณณ์ บี แอม : มันเค็ม ๆ
 เฟิร์น : สีไม่เหมือนคุกกี้เลย
 เบญจ : มันไม่เหมือนไปซื้อ มันเค็ม

ทดสอบสมมุติฐานที่ 5

1. มีเนย 2 ก้อน 2. ชนมปัง 2 ก้อน
  3. เอาเนยทาขนมปัง 4. เอาไปตากแดดเป็นคุกกี้
- แอม : กลิ่นไม่เห็นเหมือนคุกกี้
 เฟิร์น : รสไม่เหมือนคุกกี้ มันเค็ม ๆ
 พายน์ : กินแล้วมันนิ่มไม่แข็ง ๆ เหมือนคุกกี้

ทดสอบสมมุติฐานที่ 6

1. ใสแป้ง 3 ถูง 2. ผสมกับกล้วย 2 ลูก
3. เป็นคุกกี้

- น้ำ : ต้องเอาไปปั้นให้ละ ๆ
 อีฟ : ไม่เป็นคุกกี้ ยังเป็นกล้วยลูก ๆ
 อยู่เลย
 เบล : ไม่เหมือน ใสแป้งเยอะไป
 แค : ต้องเอาไปใส่น้ำด้วย

เด็ก ๆ ได้ทดลองทำ วิธีทำคุกกี้ของเพื่อน ๆ ทุกคนแล้ว เด็ก ๆ บอกว่ายังไม่เป็นคุกกี้ คุณครูคุยกับเด็ก ๆ ต่อว่าเราจะทำยังไงกันดี

- บี : ต้องเอาคุกกี้จริง ๆ มาดูอีก
- แบม : ต้องให้คนทำและขาย มาทำให้ดู
- น้ำ : ต้องมีคนมาทำให้ดู

ครูและเด็ก ๆ ตกลงกันว่าจะต้องหาใครสักคนมาทำคุกกี้ให้ดูก่อน แล้วถึงจะทำได้ ครูติดต่อกับผู้ปกครองที่สามารถทำคุกกี้ด้วยวิธีง่าย ๆ และพอจะมีเวลามาชวนเด็ก ๆ ทำคุกกี้ได้รับความกรุณาจากคุณแม่ห้องสี่มปอย เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2543

วิทยากร (คุณแม่ห้องสี่มปอย) มาสาธิตวิธีทำคุกกี้ให้เด็ก ๆ ดู
คุกกี้ ที่วิทยากรทำให้เด็ก ๆ ดู มีส่วนประกอบ ดังนี้

- แป้ง 6 ถ้วยตวง
- เนย (มาการีน) 2 ถ้วยตวง
- น้ำตาลไอซิ่ง 3 ถ้วยตวง
- ไข่ไก่ 2 ฟอง
- ผงฟู 2 ช้อนชา
- กลิ่นวานิลลา

วิทยากรใจดีมาก ในขณะที่สาธิตขั้นตอนการทำก็ให้เด็ก ๆ เป็นคนลงมือทำมากกว่าวิทยากร

เด็ก ๆ ได้ชิมคุกกี้ที่วิทยากรทำให้ดู เด็ก ๆ บอกว่าเป็นคุกกี้จริง ๆ ด้วย

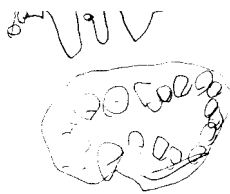
■ ตั้งสมมติฐานใหม่

หลังจากที่ได้เชิญวิทยากรมาสาธิตวิธีทำคุกกี้ให้ดูเด็ก ๆ ได้เขียนขั้นตอนทำขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

เด็กๆ เขียนขั้นตอนการทำคุกกี้ จากที่เห็นวิธีการเขียนของครูที่เขียนบนกระดาน

วิธีทำคุกกี้ของเด็ก ๆ หลังจากดูการสาธิตแล้ว

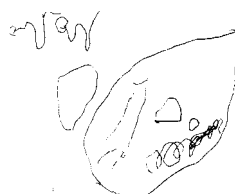

1. ไข่เป้ง 6 ถ้วย น้ำตาล 3 ถ้วย
ใส่น้ำแล้วเหนียว มีวานิลลา

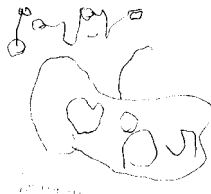
๕๖๖๗

4. ปั้นเป็นคุกกี้รูปหัวใจ รูปดอกไม้

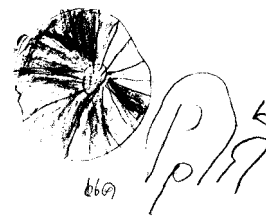
2. ใส่น้ำมัน 2 ถ้วย ใช้ที่ตี

5. ใส่น้ำมัน

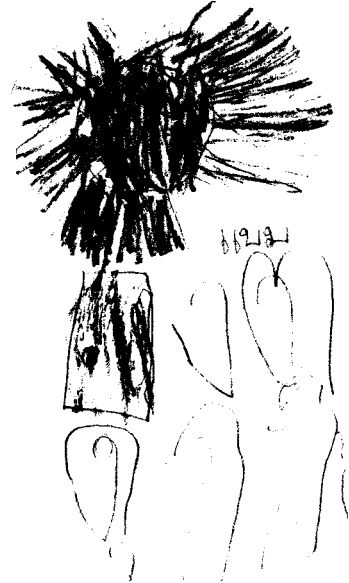
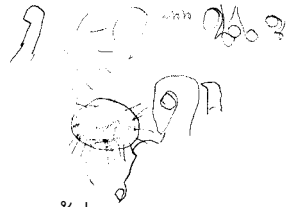

3. ไข่ไก่ 2 ฟอง

เด็กๆทำตามขั้นตอนที่เขียนใหม่นี้ผล
ปรากฏว่าเป็นคุกกี้ เด็ก ๆ ดีใจกันมาก

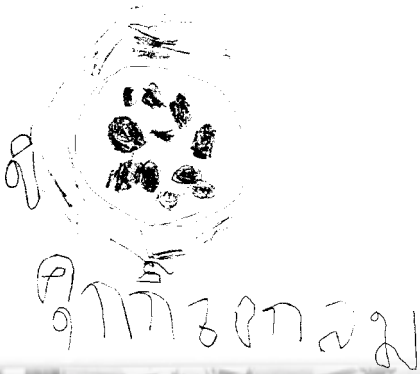
ระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

- ปุณณ์ : เหมือนคุกที่ที่เคยกินเลย
- แบม : อร่อยดี
- บี : อยากทำทุกวันเลย
- แค : แข็งเคี้ยวได้
- น้ำ : มันมีเนยจริง ๆ
- อ๊อฟ : อยากกินอีก
- เบญจ : เหมือนคุณยายเคยซื้อเลย

เด็ก ๆ สนุกสนานกับการทำคุกก็มาก ได้นวดแป้งเป็นรูปร่างต่าง ๆ แล้วยังได้นำใส่ถงกลับไปฝากคุณพ่อ คุณแม่อีกด้วย เด็ก ๆ บอกว่าวิธีนี้เป็นวิธีทำคุกก็จริง ๆ

รวมเวลาดำเนินโครงการทั้งสิ้น 4 สัปดาห์

บทบาทที่สำคัญของครูในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้การสอนตามรูปแบบ การสอนแบบโครงการสำหรับเด็ก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามรูปแบบการเรียนรู้การสอนนี้มีหลักการที่ตอบสนอง ความสนใจ ใฝ่รู้ของเด็กเป็นหลัก ดังนั้นบทบาทหลักอันสำคัญของครูจึงเน้นไปที่จะต้องคอยสังเกต บันทึกคำพูด พฤติกรรม การกระทำต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลความต้องการความสนใจของเด็ก รวมทั้งได้รู้ว่าเด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนอยู่มากน้อยอย่างไร แล้วจากนั้นครูจึงจะมี บทบาทในการจัดเตรียม สิ่งของ สถานที่ บุคคล หรือเหตุการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น ๆ บทบาทสำคัญที่ครูต้องแสดงมีดังต่อไปนี้

1. การบันทึกคำพูดและพฤติกรรมเด็ก

คือการนำข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่ครูสังเกตเห็นจากการกระทำของเด็ก จากการสังเกต การพูดคุยกับเพื่อน ๆ หรือคนอื่น ๆ จากการที่ครูพูดคุยสนทนากับเด็กเอง คำพูดและการแสดงออก เหล่านี้จะสะท้อนความสนใจใฝ่รู้ของเด็ก พื้นความรู้เดิมของเด็ก คุณลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก เมื่อครู ได้ข้อมูลเหล่านี้จากการสังเกตหรือวิธีการอื่น ๆ เช่น การใช้เทปบันทึกเสียง การอภิปรายกลุ่ม การสนทนากันในกลุ่มย่อย หรือการสนทนาเป็นรายบุคคล หรือจากการสังเกตเห็นโดยไม่ตั้งใจ ครูควร นำมาบันทึกแล้วเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มสะสมข้อมูลส่วนตัวของเด็ก

ครู : แล้วทำอย่างไรเราจะเห็นพญานาคได้ล่ะเราไป
เฝ้าดูตั้งนานก็ไม่ยอมโผล่มาสักที

ออยล์ : นั่งสมาธิแล้วจะเห็นพญานาคแล้วพญานาค
จะพาขึ้นสวรรค์

ครูจะรู้ความสนใจของเด็กได้จากการที่
ครูบันทึกคำพูดของเด็ก ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ

การบันทึกคำพูดและข้อมูลของเด็กต้องทำอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนที่เปลี่ยนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะจะทำให้ครูเห็นพฤติกรรมที่ครูควรสนใจเป็นพิเศษ เช่น

วันที่ 14 ตุลาคม อภิปรายกลุ่ม เรื่อง การแบ่งกลุ่มทำงานเกี่ยวกับที่อยู่ของสัตว์ มีกลุ่มสร้างรังนก กลุ่มสร้างบ่อปลา กลุ่มสร้างถ้ำสิงโต

ครู : ป้อมอยากทำงานที่กลุ่มไหนครับ

ป้อม : (หันหน้ามองเพื่อน จนการ์ตูนบอกว่ามาอยู่กลุ่มเรา) อยู่กลุ่มการ์ตูนครับ

ครู : แล้วป้อมอยากสร้างที่อยู่ของสัตว์ตัวไหนครับ

ป้อม : สร้างรังนก

(กลุ่มการ์ตูนเป็นกลุ่มที่สร้างถ้ำของสิงโต)

การจดบันทึกคำพูดและพฤติกรรมของเด็ก จะเป็นข้อมูลที่สำคัญมากที่จะทำให้ครูรู้ว่าเด็กสนใจอะไร มีความต้องการอะไร จะทำให้ครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ สิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก เพราะหัวใจหลักของการสอนแบบนี้คือการจัดกิจกรรมให้สนองตอบความต้องการและความสนใจของเด็ก และครูจะสามารถตรวจสอบพัฒนาการของเด็กให้การช่วยเหลือกระตุ้นในรายที่จำเป็นให้การส่งเสริมในรายที่มีคุณลักษณะเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง

2. การจัดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในห้องเรียน

ระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมตามโครงการ นักเรียนจะสามารถคิดทำกิจกรรมใหม่ๆ ได้อย่างกว้างขวางมากมาย เมื่อเขามีวัสดุอุปกรณ์อยู่ในมือ เด็ก ๆ คิดไม่ได้หรือคิดได้ยากมากว่าอยากจะทำอะไรสักอย่าง โดยใช้วัสดุอะไรมาทำ แต่ถ้าเขามีหรือเห็นวัสดุอุปกรณ์บางอย่างหรือหลาย ๆ อย่าง วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้จะช่วยทำให้เขาคิดทำอะไรต่อมิอะไรได้อย่างมากมาย ดังนั้นครูควรจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ในห้องเรียน โดยเน้นให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับหัวข้อโครงการที่เด็กกำลังศึกษา และให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็ก เลือกใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตัวเองอย่างเพียงพอ ดังตัวอย่างการจัดสภาพห้องเรียน ในโครงการพญานาค ต่อไปนี้

● **จัดเตรียมมุมมองเกี่ยวกับพญานาค** ด้วยหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาพญานาคไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของห้อง เช่น เตรียมหนังสือ 12 นักษัตรไทย หนังสือตำนานพญานาค ฯลฯ จัดวางสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพญานาค เช่น กล้องไม้ขีดและเอกสารอื่น ๆ ที่มี ทั้งจากการ ที่เด็กนำมาจากที่บ้านหรือครูจัดหาพร้อมทั้งสร้างบรรยากาศของมุมนี้ให้อบอุ่นด้วยการปูเสื่อหรือพรมวางหมอน ตุ๊กตานุ่ม ๆ ตกแต่งด้วยต้นไม้มัดกระถาง

● **จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การทำงานศิลปะ** ไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน เช่น วัสดุอุปกรณ์ดังต่อไปนี้ กระดาษหลายรูปแบบ หลายสี หลายขนาด, สีเทียน, สีไม้, สีน้ำ, กาว, กรรไกร, พู่กัน, ขาหยั่งระบายสี, น้ำ, กระจกใส, ดินสอ, ปากกา, ไม้บรรทัด ฯลฯ

● **จัดเตรียมเศษวัสดุต่าง ๆ สำหรับการทำงานของเด็ก** เช่น กล้องกระดาษ, ฝาขวด, กระดาษ, เศษไม้, กาว, กรรไกร, ขวดนม, กระจกน้ำอัดลม, ไม้บล็อกขนาดต่าง ๆ เพื่อให้เด็ก สามารถคิดสร้างของเล่นหรือแบบจำลองได้ตามความสนใจ สิ่งของเหล่านี้ครูจะรู้ได้ว่าควรจะเตรียมอะไรบ้าง จากการที่ครูคอยสังเกต และฟังการสนทนาของว่าเด็ก ๆ ต้องการทำอะไร อยากทำอะไร

● **เตรียมกระดาษ, ดินสอ, ไม้บรรทัด และเครื่องเขียนอื่น ๆ** ไว้ในมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน สำหรับเด็กที่ต้องการจะใช้ในการเขียน

● **สอดแทรกอุปกรณ์บางอย่าง** เช่น เครื่องเล่นเทป วีดิทัศน์ ในกรณีที่มีสาระที่จะนำเสนอ เมื่อสังเกตเห็นความต้องการของเด็ก

การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ จะเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้ศึกษาอย่างกลุ่มเล็ก

การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ และมีวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ จะเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้ศึกษาอย่างกลุ่มเล็กในหัวข้อที่เขาสนใจ การเตรียมสภาพแวดล้อมของห้องเรียนจึงเป็นการสร้างโลกของการเรียนรู้อันกว้างไกลให้กับเด็ก

3. การขอความร่วมมือจากผู้บริหารและผู้ปกครองเด็ก

การได้รับการอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายต้องใช้ทรัพยากรในการจัดกิจกรรมมาก ทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น รถโรงเรียน การติดต่อขอเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ การเชิญวิทยากร การแจ้งข่าวสารผู้ปกครอง การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้สนับสนุนพูดคุยกับนักเรียนที่บ้านตามเนื้อหาของหัวข้อโครงการ การขออนุญาตพานักเรียนไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ การขอความร่วมมือในการขอให้นำวัสดุสิ่งของมาแบ่งปันกันในห้องเรียนหรือการเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรม เช่น ชมผลงานของเด็กสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูต้องขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองเด็ก เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครองเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางการจัดกิจกรรม ครูควรนำกิจกรรมการเรียนการสอนมาปรึกษาหารือผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารจะได้พิจารณาให้การช่วยเหลือและให้ข้อเสนอแนะด้วย

4. การจัดทัศนศึกษาหรือการสำรวจธรรมชาติ

ความเชื่อของรูปแบบการสอนนี้ เชื่อว่าเด็กสร้างความรู้ของเขาขึ้นมาด้วยตัวเอง และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดเวลา การได้ทัศนศึกษา สำรวจธรรมชาติและปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวอย่างใกล้ซิด จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้เบื้องต้นอีกวิธีหนึ่ง ในขณะที่เด็กออกไปทัศนศึกษา และสำรวจสิ่งต่าง ๆ ครูควรมีบทบาทดังนี้

- **ช่วยเด็กเตรียมคำถามสำหรับการไปทัศนศึกษา** ก่อนออกเดินทางไปทัศนศึกษาหรือสำรวจสิ่งใด ควรจะมีการอภิปรายถึงวัตถุประสงค์ที่จะออกไปทัศนศึกษา เตรียมรายการสิ่งที่ต้องการ ในรูปของคำถาม เช่น พญานาคจริง ๆ มีกี่หัว เกล็ดพญานาคมีรูปร่างอย่างไร สีอะไร พญานาคตัวยาวเท่าไร เตรียมวิธีการที่จะได้คำตอบ เช่น ดู วัต สอบถามจากเจ้าอาวาสวัด (กรณีไปทัศนศึกษาหัวข้อพญานาค) เมื่อกำหนดคำถามที่จะออกไปศึกษานอกสถานที่และกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งคำตอบแล้ว จะทำให้ครูสามารถพิจารณาได้ว่าต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง สำหรับการออกไปศึกษานอกสถานที่ในครั้งหนึ่ง ๆ อย่างไรก็ตามทั้งนี้ที่เสียงการสนทนาของเด็กก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ครูได้ข้อมูลจากเด็ก และรวมทั้งข้อมูลที่ได้คำถามจากผู้รู้ในการออกไปทัศนศึกษา กล้องถ่ายรูปก็เป็นอีกอุปกรณ์หนึ่งที่จะถ่ายรูปสถานที่ และสิ่งต่าง ๆ กลับมาในกรณีที่ไมสะดวกที่จะกลับไปดูพญานาคได้บ่อย ๆ

● **เข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจและการสังเกตอย่างใกล้ชิดของเด็ก** ด้วยวิธีการและเทคนิคต่อไปนี้

1. สังเกตว่าเด็กเริ่มสนใจอะไร
2. ร่วมสังเกตกับเด็กโดยลดระดับตัวลงให้อยู่ในระดับเดียวกับนักเรียน
3. สำรวจเช่นเดียวกันกับเด็กในแบบของครู เช่น แดงกำลังดูใบชมพูมะเหมี่ยว
 แดง : ใบนี้ข้างหน้ากับข้างหลังสีไม่เหมือนกัน
 ครู : ใบนี้ก็เหมือนกัน
4. เป็นส่วนหนึ่งของการสังเกตของเด็ก
 แดง : ครูหงายใบนี้ไว้
 ครู : ได้ ครูหงายใบนี้ไว้
 แดง : (หงายใบอื่น ๆ) ดูสีข้างหลังกับข้างหน้าสีไม่เหมือนกัน เหมือนใบพวกนั้นเลย
5. ให้เด็กคนอื่นมีส่วนร่วม
 แดง : ใบนี้เขาเรียกใบอะไรครับ
 ครู : ต่อมเขารู้นะ ต่อมบอกแดงได้ไหมลูก
6. แนะนำให้สำรวจสิ่งอื่น ๆ ต่อไป
 ครู : ต่อมกับแดงไม่ลองดูใบต้นนั้นล่ะ

การเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกตอย่างใกล้ชิด และครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกต ของเด็ก เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก

● **สนทนากับเด็ก** เด็กบางคนที่ไม่ค่อยพูดในห้องเรียนมักจะพูดเมื่ออยู่นอกห้องเรียน ครูมีวิธีการในการสนทนากับเด็กดังนี้

1. พยายามสังเกตโอกาสที่เด็กจะเปิดโอกาสให้ครูสนทนา ในระหว่างที่พาสำรวจ บางทีนักเรียนอาจจะเข้ามาสนทนากับครูเอง เมื่อเขาค้นพบอะไรใหม่ ๆ

คุณ : คุณครูครับ ดูนีสีครับ

2. ร่วมสนทนากับเด็กโดยลดระดับตัวครูลงให้อยู่ในระดับเดียวกับนักเรียน เช่น นั่งดูสิ่งของที่เขาเห็น
3. สนทนากับเด็กตามหัวข้อที่นักเรียนนำเสนอสนทนา คือการพูดในเรื่องเดียวกันกับที่เด็กพูดนั่นเอง
คุณ : คุณพ่อคุณก็ปลูกต้นไม้แบบนี้ที่บ้าน
ครู : คุณพ่อน้องคุณชอบปลูกต้นไม้สิ
4. เข้าร่วมสนทนาโดยการเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนา โดยให้เด็กเป็นผู้นำการสนทนา
คุณ : คุณพ่อคุณปลูกต้นไม้เยอะแยะ
ครู : บ้านน้องคุณคงมีต้นไม้มาก
คุณ : คุณก็ช่วยปลูกด้วย
ครู : เหมอ คุณก็ปลูกต้นไม้ด้วย
5. ถามคำถามตามโอกาสที่เด็กเปิดให้ภายใต้หัวข้อการสนทนา
ครู : แล้วน้องคุณปลูกต้นไม้อย่างไรล่ะ
คุณ : ก็เอาเสียบลงแล้วเอาดินปิด ๆ ไว้

ครูสนทนากับเด็กโดยให้เด็กเป็นผู้นำการสนทนา ระหว่างการไปทัศนศึกษาช่วยขยายความคิดของเด็กให้กว้างไกล

● **ครูช่วยเด็กแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น** ในบางขณะของการสำรวจเด็กอาจมีปัญหาค้างขัดแย้งที่เกิดขึ้น เช่น เด็กชุดเอาก้อนหินขึ้นมาไม่ได้ หรือเกิดข้อขัดแย้งกับเพื่อน เพราะแย่งแว่นขยายซึ่งมีน้อยชิ้น ครูควรใช้วิธีในการแก้ปัญหาดังนี้

1. กระตุ้นให้เด็กพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่แก้ปัญหาให้เด็ก เช่น เก็บแว่นขยายไว้ที่ครูเสียเลย หรือตัดสินว่าให้ใครใช้ก่อน แต่ให้เด็กทำความตกลงกัน ค่อยกัน ครูพยายามใช้ความอดทนและรอคอย เพราะเด็กต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตัวของเด็กเอง
2. ครูมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากับเด็กโดยให้โอกาสเขาในการจัดการเอง โดยที่ครูคอยช่วยเหลือแนะนำเท่าที่จำเป็น แต่ครูต้องไม่เป็นผู้ตัดสิน หรือจัดการเอง
3. มีบางปัญหาที่ครูจะสังเกตเห็นว่าเกินกำลังของเด็กที่จะแก้ปัญหาเอง ครูต้องคอยสังเกตและให้การช่วยเหลือแนะนำไม่ปล่อยให้เด็กต้องคับข้องใจ อันเนื่องมาจากการแก้ปัญหาไม่ได้ แต่ครูก็

ต้องระลึกอยู่เสมอว่าการช่วยเหลือของครูนั้นต้องเป็นการช่วยเหลือเพื่อให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่ใช่การช่วยเหลือโดยครูแก้ปัญหาให้นักเรียน

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการทัศนศึกษาและการสำรวจธรรมชาติ เป็นบทบาทที่ครูเป็นผู้สนับสนุน กระตุ้นให้เด็กได้คิด ได้สังเกต ได้ศึกษาและสร้างความรู้ขึ้นด้วยตัวเอง บทบาทที่ครูแสดงจะสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กให้เป็นผู้คิดและทำในสิ่งใหม่ ๆ ตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองได้ ปรับตัวเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ จัดการกับข้อผิดพลาดของตนได้ชื่นชมผลงานของตน กล่าวถึงตนเองและกิจกรรมที่ทำในทางที่ดี

5. กิจกรรมการลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กลงมือทำงานใด ๆ หรือการเล่นของเด็กในมุมประสบการณ์หรือในสถานที่อื่น ๆ เช่น นอกห้องเรียน หรือจุดใดจุดหนึ่งในห้องเรียน การเล่นของเด็กในกิจกรรมการลงมือปฏิบัตินี้จะเป็นการเล่นในลักษณะที่เรียกว่าการเล่นเกี่ยวกับการคิด และการสร้างหรือทำสิ่งต่าง ๆ (Constructive Play) ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในเรื่องของการเล่น บทบาทของครูว่าจะทำอะไรในช่วงที่นักเรียนมีกิจกรรมการลงมือปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับว่าเด็กทำอะไรอยู่ โดยมีความเชื่อพื้นฐานตามหลักการของรูปแบบการสอนว่า ครูจะต้อง

1. ยอมรับความคิดแบบเด็กๆ ของเด็ก ไม่ใช่การทำให้เขาคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเหมือนผู้ใหญ่คิด
2. กระตุ้นให้เด็กได้แก้ปัญหาที่เขาประสบด้วยตัวเขาเอง เพราะจะทำให้เขาเกิดการเรียนรู้ได้มากกว่าการที่ครูแก้ปัญหาให้
3. มั่นใจว่าข้อมูลและกิจกรรมที่เตรียมไว้นั้นเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และก่อให้เกิดการเรียนรู้
4. เชื่อว่าการที่เด็กได้ทดลอง ลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาเป็นกระบวนการในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจพัฒนาความคิดรวบยอด และการมีความสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก
5. กระตุ้นให้เด็กได้ทำงานหรือเล่นกับคนอื่น ๆ กระตุ้นให้เขาแก้ปัญหาเป็นการทำให้ เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีอิสระในการคิด

บทบาทของครูที่จะช่วยเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กในช่วงกิจกรรม การลงมือปฏิบัติ ดังนี้

1. ครูจัดเตรียมสถานที่หรือมุมให้กับเด็ก สถานที่ต่าง ๆ ในห้องเรียนจัดในลักษณะที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก และเป็นพื้นที่ที่ให้ความรู้ลึกลับอ่อนสะดวกสบายแก่เด็ก

2. ครูคอยสังเกตว่าเด็กทำอะไรในมุมหรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อที่ครูจะตัดสินใจได้ว่าจะเข้าไปช่วยเหลือเขาได้อย่างไรบ้าง เขาได้ทำงานอย่างไรที่เขาได้ตั้งใจหรือวางแผนไว้หรือไม่ เขากำลังเล่นอะไรอยู่ ครูจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเขาหรือไม่อย่างไร สังเกตว่าเขาทำงานร่วมกับกลุ่มได้หรือไม่ สมควรจะไปกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันหรือไม่ สังเกตว่าเขาที่กำลังเล่นหรือทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการที่ทำหรือไม่ ครูคอยหาจังหวะโอกาสเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อสนับสนุน ให้เขาเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่

3. จากการสังเกต ครูเลือกเด็กที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเขา โดยครูเลือกเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น เด็กที่รี ๆ รอ ๆ จะทำงาน เด็กที่เข้าไปทำงานในมุมประสบการณ์ร่วมกับเพื่อนไม่ได้ เด็กที่แสดงอาการต้องการความช่วยเหลือ เด็กที่กำลังสนุกสนานอย่างเต็มที่ เด็กที่เฝ้าดูเพื่อน ๆ เป็นเวลานาน เด็กที่พูดกับตัวเอง เด็กที่ทำอะไรซ้ำ ๆ กลับไปกลับมา เด็กที่กำลังสำรวจสิ่งของ เด็กที่ทำอะไรแปลก ๆ หรือซับซ้อน เด็กที่กำลังเล่นเกมที่สามารถมีคนเดียวเล่นด้วย เด็กที่กำลังศึกษา ลึกลงไปในเนื้อหาของโครงการ เด็กที่เก็บตัวเงียบ ๆ เพียงลำพัง และเด็กที่กำลังคับข้องใจอารมณ์เสีย เมื่อครูสังเกตเห็นลักษณะเด็กดังกล่าว ครูวางแผนในใจว่าจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนนั้น ๆ อย่างไร

4. จากข้อ 3 จะเห็นได้ว่ามีลักษณะของเด็กกลุ่มหนึ่งที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น เด็กที่ยังรี ๆ รอ ๆ เด็กที่เก็บตัวเงียบ ๆ เด็กที่อารมณ์เสีย ครูควรเข้าไปใกล้ ๆ ตัวเขา แตะตัวเขาเบา ๆ แสดงให้เห็นว่าครูเอาใจใส่และคอยให้กำลังใจ ในบางครั้งเด็กต้องการคนรับฟังหรือคนเอาใจใส่ เช่น พี่ชวยยืนเงียบ ๆ ใกล้คุณครู ครูเอามือโอบไหล่เขาเบา ๆ พี่ชวยยิ้มและวิ่งไปในมุมบล็อกลูกสร้างหอคอยต่อ ลักครูก็กกลับมาข้าง ๆ คุณครูอีก ครูกอดเขาเบา ๆ พี่ชวยกลับไปสร้างหอคอยต่ออีก ลักครูก็กกลับมาพูดเบา ๆ กับครูว่า “คุณครูไปดูนี่สิครับ” ครูเข้าไปทูลดตัวลงนั่งดูหอคอยของพี่ชวย พี่ชวยพูดว่า “มันสูงครับ” คุณครูตอบว่า “ใช่ มันสูง” พี่ชวยมือสร้างหอคอยอันใหม่ คุณครูนั่งดูเป็นเพื่อนลักครูก็กหนึ่ง แล้วก็เคลื่อนตัวไป ยังเด็กคนอื่น

5. ในขณะเดียวกัน จากข้อ 3 จะมีเด็กกลุ่มหนึ่งที่ทำงานของเขาไปได้อย่างสนุกสนาน ครูควรคอยสังเกต และพยายามหาโอกาสเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเหล่านั้น โดยครูต้องสังเกตให้ดี ก่อนว่าเขากำลังทำอะไรอยู่ งานที่เขาทำหรือสิ่งที่เขาเล่นมีลักษณะอย่างไร แล้ววางแผนในใจว่าจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเขาอย่างไร

ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก ๆ ครูคอยหาจังหวะโอกาสเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับพวกเขาเพื่อสนับสนุนให้เขาเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. การเชอญวทยาการ

เป็นกิจกรรมหนึ่งทีเต็กจะได้ออกาสได้อึษาจากแหล่งความรู้เบือ่งต้น (Primary Source) และมีออกาสจะได้อึปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมนี้ ต้องเริ่มตั้งแตการวางแผนกิจกรรมกว้าง ๆ ของโครงการแล้วว่าจะสามารถเชอญวทยาการได้อึหรือไม่ มีวทยาการ ทีไม่ลำบากจนเกินไปทีจะเชอญวทยาการได้อึหรือไม่ ถ้าสามารถเชอญวทยาการทีเป็นผู้อปกครองเด็กทีมีอาชีพเกี่ยวข้อง กับเรอื่งทีเรอียอยู่ก็จะเป็นการดีอึยง โดยเริ่มต้นจากครูสำรวจข้อมูลของเด็ก เมอื่ได้อึวทยาการทีตรงกับแบบทีวางไว้แล้วก็ติดต่อเป็นการส่วนตัว และนัดหมายก่อนเมอื่ได้อึวันเวลาที่แน่นอน จึงขอความร่วมมือจากผู้บริหารให้ออกหนังสือเชอญวทยาการเป็นทางการ เพื่อเป็นการให้อึเกียรติแก่วทยาการ จากนั้นก็สนทนาอภิปรายกับนักเรียนว่า เมอื่วทยาการมาถึงนักเรียนอยากรู้อึไรบ้างเตรียมคำถาม ทีต้องการอยากรู้อึไว้ แล้วครูก็ติดต่อประสานงานกับวทยาการว่าประเด็นทีเด็กต้องการทราบมีอึไรบ้าง เพื่อทีวทยาการจะได้อึเตรียมตัวได้อึ และหากเป็นไปได้ก็ขออึอึให้อึวทยาการนำเรอื่งมีอึทีใช้ในการปฏิบัติงานมาสาธิตให้อึนักเรียนดูด้วยจะเป็นการดี แต่ต้องระวังว่าจะไม่เป็นการรบกวนวทยาการจนเกินไป เช่น ถ้าวทยาการเป็นตำรวจก็รบกวนคุณตำรวจแต่งชุดตำรวจเต็มยศ มีอึไรทีพกพามาได้อึ เช่น นกหวีด วิชยู่สื่อสาร ก็ขอความร่วมมือให้อึนำติดตัวมาด้วย เป็นต้น คุณครูและเด็กเตรียมของทีระลึกให้อึวทยาการ เวลาในการสนทนากับวทยาการควรอยู่ประมาณ 20-25 นาที หรือขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก เมอื่เสร็จสิ้นการสนทนาแล้วครูควรนำการอภิปรายเพื่อขยายความรู้ทีได้อึ

การเชอญวทยาการเป็นกิจกรรมหนึ่งทีเต็กจะได้ออกาสได้อึษาจากแหล่งความรู้เบือ่งต้น (Primary Source) และมีออกาสจะได้อึปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

7. การให้อึเด็กได้อึพบเหตุการณ์ทีไม่คาดฝัน

กิจกรรมนี้เกิดขึ้นได้อึในสองลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นเหตุการณ์ทีครูไม่ได้อึวางแผนไว้แต่เกิดขึ้นเอง เช่น ในระหว่างทีกำลังอึษาหัวข้อโครงการสัตว์อยู่ บังเอิญมีช้างเดินผ่านหน้าโรงเรียน เด็ก ๆ ให้อึความสนใจช้างมากและตกลงร่วมกันว่าจะทำการศึกษาเรอื่งของช้าง และเลือกโครงการช้างเป็นโครงการ

ที่จะศึกษาต่อไป ในอีกลักษณะหนึ่งจะเป็นการที่ครูวางแผนไว้เพื่อให้เด็กสนใจและเลือกทำงานศึกษา เช่น ในระหว่างทำการศึกษาหัวข้อสัตว์อยู่ครูติดต่อกับผู้ปกครองที่มีม้าเลี้ยงอยู่ และผู้ปกครองท่านนั้นสามารถนำม้ามาสร้างความประหลาดใจให้เด็กได้ในวันหนึ่ง ก็จะเป็นการจุดประกายให้เด็กเลือก โครงการที่จะศึกษาได้ แต่อย่างไรก็ตามเทคนิควิธีการนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของครูและโรงเรียนเป็นหลัก ที่จะสามารถจัดสภาพการณ์ขึ้นได้อย่างสอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่

การให้เด็กได้พบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน เป็นการจุดประกายให้เด็กสนใจเลือก โครงการที่จะศึกษาได้

8. การประเมินผลการเรียนการสอน

การที่จะประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ เป็นการประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับการต้องการความช่วยเหลือ และการประสบความสำเร็จของนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการที่ครูเฝ้าดูเด็กโดยอาศัยการสังเกต บันทึกและรวบรวมข้อมูลจากงานที่เด็กทำ และวิธีการที่เด็กทำ รวมทั้งพฤติกรรมอื่น ๆ ในระหว่างการทำโครงการ แล้วเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของเด็กไว้ ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการในทุก ๆ วันของการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการประเมินผลนอกจากจะเป็นการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นข้อมูลอันสำคัญยิ่งในการใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของครูให้สอดคล้องกับลักษณะของเด็กแต่ละบุคคล

กระบวนการประเมินผล ตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ มีดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - เพื่อเป็นหลักฐานแสดงพัฒนาการของเด็ก
  - เพื่อเป็นหลักฐานแสดงการพัฒนาโครงการของเด็ก
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเด็ก ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กมีโอกาสที่จะได้ทำงานหลาย ๆ รูปแบบ ครูจึงต้องวางแผนเก็บรวบรวมผลงานของเด็ก รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการทำงานของเด็กและพฤติกรรมอื่น ๆ ของเด็ก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลงานของเด็กครูอาจจะใช้แฟ้ม หรือกล่องกระดาษ ในการเก็บรวบรวมเบื้องต้น แต่อย่างไรก็ดีต้องมีการจัดหมวดหมู่ผลงานและข้อมูลตามแผนการจัด เก็บข้อมูลเพื่อให้ความครอบคลุมข้อมูล และผลงานที่แสดงหลักฐานตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ พร้อมกับการ แสดงผลงานของโครงการในตอนสิ้นสุดการเรียนการสอนรายภาคการศึกษา หรือจบปีการศึกษา

3. จากข้อมูลและผลงานของเด็กที่ครูรวบรวมไว้ จะเป็นข้อมูลสำหรับครูในการประเมินเด็ก เพื่อที่จะได้ทำการช่วยเหลือในรายที่ต้องการความช่วยเหลือ และเพื่อที่จะส่งเสริม ในรายที่ควรส่งเสริม
4. การนำเสนอผลงาน การนำเสนอผลงานที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับกระบวนการของโครงการที่นำเสนอผลงานแก่คนอื่น ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง

ดร.วัฒนา มัคคสมัน

เกิดที่	อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ	
การศึกษา	จบมัธยมศึกษาศอนปลายที่โรงเรียนเทพศิรินทร์	
	พ.ศ. 2520-2523	ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาเอกสุขศึกษา-ดนตรี
	พ.ศ. 2526-2528	ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาประถมศึกษา
	พ.ศ. 2535-2539	ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
งาน	พ.ศ. 2524-2528	ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านสระภู อำเภออุทุมพรพิสัย สพจ.ศรีสะเกษ
	พ.ศ. 2529-2530	ครูใหญ่โรงเรียนบ้านโนนน้อย อำเภออุทุมพรพิสัย สพจ.ศรีสะเกษ
	พ.ศ. 2531-2532	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านจ้งเอน อำเภอห้วยทับทัน สพจ.ศรีสะเกษ
	พ.ศ. 2532- 2546	ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
	พ.ศ. 2546- 2548	ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3
	พ.ศ. 2548- ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
		😊 เจ้าของโรงเรียนวรณสว่างจิต
		... สังคมแห่งการเรียนรู้มีความสุข ...

**“คุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ครูต้องเป็นผู้ที่ยอมรับเด็กโดยแท้
เชื่อมั่นว่าเด็กสามารถแสวงหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง โดยครูจะต้องแสดง
บทบาทผู้ฟังที่ดี ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการ ความสนใจ ของเด็ก
และจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง”**